

Оксана Теребус – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Богдан Берекета – волинський публіцист

У статті зроблено спробу аналізу публіцистичної творчості волинського журналіста Б. Берекети. Розглянуто трудовий шлях, на основі наукових досліджень виведено основні риси творчості публіциста, проаналізовано тематичне різноманіття творів митця, тематичні пласти. Підкреслено актуальність тем, що піднімає публіцист у своїх матеріалах, гуманістичний аспект та вкоріненість у волинську землю.

Ключові слова: публіцистика, формування суспільної думки, тема твору, проблема публіцистичного твору, жанрові особливості.

Постановка наукової проблеми та її значення. Українська публіцистика має свою історію, починаючи з XVII ст. від творів І. Вишенського. Головна функція публіцистики – формування суспільної думки. Крім головної, публіцистика виконує інші функції, підпорядковані головній. Виходячи з головної функції, дослідження публіцистики відомого у 90-х – поч. 2000-х років волинського журналіста Б. Берекети актуальна й на часі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Окрім поодиноких кількарядкових згадок сучасників про Б. Берекету, окремого монографічного дослідження його публіцистичної творчості немає.

Мета і завдання статті – розкрити й проаналізувати публіцистику Б. Берекети.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Відомий дослідник В. Здоровега при вивченні природи публіцистики і її співвідношення зі суспільною думкою виділяє їхні спільні риси: відображення публіцистикою тих самих явищ дійсності, що й політична, моральна, правова, естетична свідомість. Проте публіцистика відображає ці суспільні явища в їх цілісності. По-друге, не будучи наукою, публіцистика повинна включати в себе раціональні, вольові й емоційні елементи, опиратись на науку, виходячи з неї як зі своєї теоретичної основи. По-третє, публіцист звертається до громадськості, і тому публіцистика може впливати на виконавчі і законодавчі органи, публіцист може спонукати до певних змін [2]. Отже, публіцист може впливати як на суспільну свідомість, так і на суспільну практику людини. Формувати суспільну думку можна тільки шляхом переконання за допомогою актуальних у наш час фактів і суджень.

Своєрідність публіцистики в тому, що публіцист може будь-яку тему висвітлити в такому ракурсі, який зачіпає інтереси багатьох людей, а значить привертає їхню увагу. Для публіцистичного твору властиве органічне поєднання об'єктивного та суб'єктивного мислення. Якщо головна функція публіцистики полягає у формуванні суспільної думки та впливові через неї на суспільну свідомість і суспільну практику, то публіцистичний твір повинен спиратися на ті раціональні, емоційні елементи, які входять до структури суспільної думки. Адже те, що публіцистика повинна не тільки логічно, а й емоційно впливати на людину, тепер майже ні в кого не викликає сумнівів.

Берекета Богдан Васильович народився 22 грудня 1938 року. Родом із села Кошляки Підволочиського району, що на Тернопільщині. На Волині з 1956 року. Свою трудову діяльність починав на підприємствах міста Нововолинська. Закінчив факультет журналістики Львівського державного університету імені І. Франка. Працював у журналістських колективах івано-лівської райгазети «Колос», обласної газети «Волинь», луцької міської «Народна трибуна». З 1991 року – у газеті Верховної Ради України «Голос України».

Друкувався у багатьох виданнях України. У творчому доробку має документальні нариси про кращих людей Волині. За роки незалежності України видав збірки повстанських пісень і віршів. Указом Президента України Берекети Б. В. у лютому 1997 року присвоєно звання «Заслужений журналіст України».

Для творів журналіста характерний серйозний професійний підхід до слова, тональність публікацій, їхня внутрішня експресія. Публіцист належить до тих журналістів, які ніколи не зловживали крикливим словом, епатажністю, безапеляційністю, з чим у сучасній українській

журналістиці стикаємось доволі часто. Його слово – точне, аргументи – переконливі, висновки – ненав'язливі. Своєю невимушеною тональністю, безпосередністю, щирістю автор ніби запрошував читачів до співбесіди, до співрозуміння, до співпереживання. І немає значення, що було об'єктом журналістського дослідження Б. Берекети: чи то проблеми Шацького національного парку, чи то складна доля пенсіонерки з-під Рожищ, чи то стан волинського лісу, де ще донедавна був військовий полігон, чи то соціальні проблеми у глибокому поліському селі – усюди людинознавчий фактор є домінуючим. Бо автора цікавили не тільки – і не стільки! – складні процеси, які відбувались тоді на Волині, а їхній вплив на людину. Чи точніше – сама людина у вирі нинішніх подій. Складних, неоднозначних, почасти – непередбачуваних.

Мабуть, немає сенсу доводити, що значить для журналіста вміння спілкуватись з людьми, викликати їх на відверту розмову. Богдан Берекета, мабуть, від природи був наділений цим даром. Бо і серед мешканців загубленого в лісах хутора, і в робітничому чи мистецькому середовищі, і в колі колег – усюди його сприймали, як свого чоловіка. Бо не було в ньому ані амбіційного апломбу, ані догоджаючого «Чего изволите?». Усюди Богдан Васильович залишався самим собою, що завжди імпонувало й імпонує людям.

Небайдужим Б. Берекета був до історичної тематики, яка займала доволі помітне місце в його повсякденній творчості. Саме він розповів на сторінках «Голосу України» про славний і трагічний шлях замовчуваних Ніла Хасевича і сенаторки Олени Левчанівської, про нечувані звірства НКВС у тюрмах Луцька й Володимира-Волинського і провокації радянських спецслужб проти Української Повстанської Армії, про перебування Т. Шевченка на Волині, і так звану Колківську республіку на окупованій фашистами території... А близько двадцяти років тому разом із сином Олегом видав окремими книжками антологію повстанських пісень й антологію повстанської поезії в художньому оформленні відомого сучасного художника М. Кумановського. Перу Б. Берекети належить і цикл нарисів про трагедію спалених фашистськими карателями волинських сіл, який побачив світ у книзі-меморіалі «Вінок безсмертя».

Б. Берекета – талановитий публіцист із тонким розумінням форми публіцистичного виступу, із виробленим публіцистичним вмінням, публіцистичною майстерністю.

Хто хоча б раз не побував на Шацьких озерах, не пройшовся вулицями древнього Лучеська, не спостерігав з високого берега біля Устилуга за течією Західного Бугу, той не відчув усієї краси і принади української землі. А той читач, який поспіхом пробігав очима по сторінках газети «Голос України» і не зупинявся на репортажі чи кореспонденції Б. Берекети, аж ніяк не мав реального уявлення про події в нашій країні. Бо як Волинь не можливо уявити без синьоокого Світязя, так і «Голос України» – без талановитого журналістського слова Б. Берекети.

Він любив усю Волинь, яка стала для нього рідною. Але до поліської глибинки, поближче до Шацьких озер і Прип'яті, у нього були особливі сентименти. Чи не тому свої відпустки проводив на берегах Світязя, де довкіл стільки грибних місць і ягідників, де живуть доброзичливі, щирі, з відкритим серцем люди. Він відчував оту доброту, поліщуцьку приязнь, заряджався нею. Щоби потім повернути її усім читачам в своїх репортажах, нарисах, діалогах.

Збірка нарисів, репортажів та інтерв'ю Б. Берекети «Вічні розмови» – це живі картини, в яких достовірно, з глибокою симпатією розповідається про людей добрих, гордих і мудрих, які живуть і трудяться на Волині, мають неповторну красу, вдачу і долю, свято бережуть традиції предків, творять новітню історію. Публіцист закоханий у красу Волині, її природу, озера, села, людей. І цю любов передає у своїх творах.

Окремою темою, що піднімається на сторінках збірки, є відомі постаті, пов'язані з Волині та авторськими уподобаннями. В одному з репортажів Б. Берекета згадує родину відомого композитора І. Стравинського, яка довгий час живе в Устилузі – волинському містечку на березі Західного Бугу. У цьому місті І. Стравинський написав свої кращі твори, але радянська влада не сприйняла навіть архітектури будинку композитора і його перебудували, з часом перетворили на склад, а пізніше на гуртожиток, відкрили їдальню. Автор хоче нагадати про найголовнішу проблему сучасності – недооцінювання національної культури, мистецтва і забутість народних традицій.

В кількох публікаціях Б. Берекета торкається теми пам'яті Лесі Українки, Колодяжного, її оточення та друзів, родини.

В інтерв'ю з дослідником-краєзнавцем лучанином В. Рожко піднімається питання волинської Шевченіани. За народними переказами Т. Шевченко був у Ковелі, селах Вербці і Секуні, малював церкви та ікони, показують навіть місця, де він відпочивав. Вчені-шевченкознавці розділились у своїх думках про перебування поета на Волині. І ось історик В. Рожко ніби відкриває нову сторінку в житті і творчості Т. Шевченка. Виявляється, що Шевченко, як художник відновив-реставрував кілька старовинних ікон у місцевих церквах, робив замальовки місцевих церков, також розповідають про надвітарну ікону Божої Матері з села Туричани, мальовану митцем. Перебування Т. Шевченка на Волині – ще мало досліджена сторінка його життя і творчості.

Збираючи матеріали про життя і творчість відомого українського іконописця Йова Кондзелевича, який довгий час працював на Волині, Б. Берекета дізнався, що живописець створив для Воздвиженської церкви Манявського монастиря знаменитий на весь світ Богоридичанський іконостас. І ось натомість стаття «Свічка віри у Манявському скиті». Скит Манявський – святе місце нашої історії. Це єдиний монастир, де, як стверджують очевидці, з'являлась Діва Марія. Тут поховані гетьман України І. Виговський з дружиною, молдавський господар В. Туркул з сім'єю, мати митрополита Й. Шумлянського та багато інших.

Одним із вражаючих інтерв'ю є розмова Б. Берекети з Іриною Олександрівною Левчанівською, тому що в ньому крізь призму життя її матері Олени Левчанівської, роль якої в історії України є дуже великою, передається проблема утиску українського народу, який на той час був поневолений більшовицькою Росією та Польщею.

Цікавим є нарис публіциста «Ніл Хасевич – митець бункерного підпілля». У ньому автор знайомить читачів з елементами біографії відомого плакатиста, розповідає про твори митця. Про ранню творчість художника-плакатиста відомо небагато, тому що він творив у ті часи, коли на землях Волині панувала Польща, основні відомості тих часів знаходяться в архівах Польщі, зокрема в архівах Варшави.

У статті «Серце, сім разів розіп'яте» йдеться про українського письменника, активного учасника національно-визвольного руху – Данила Братковського. В 90-х роках XIX століття дуже мало було відомостей про нього в літературі. В радянські часи спеціально замовчувались імена патріотів, які навіть у минулі роки, задовго до «соціалістичної ери», кликали народ на боротьбу за волю і незалежність України, відстоювали православну віру. Д. Братковський освічений, талановитий, добре знав латинську і польську мову, історію стародавнього світу, його ім'я тісно пов'язане з Луцьким Хрестовоздвиженським братством.

Вражаючим є інтерв'ю з Василем Слапчуком, що пройшов війну в Афганістані, яка зробила цього мужнього чоловіка інвалідом першої групи. Після цього він почав писати вірші і як каже Богдан Берекета: «Він вижив, щоб стати літописцем війни в Афганістані, показати драматизм наших днів, існування людини між життям і смертю» [1, с. 139].

В інтерв'ю з Миколою Куделею Б. Берекета знайомить читача з долею, що на пряму пов'язана з Т. Шевченком, що своїми творами рятував цього чоловіка впродовж життя. Ця людина пройшла важкі часи війни залишаючись непохитною в своїх переконаннях, через які і потрапляла в різні небезпечні ситуації. Декілька разів його хотіли посадити, мали розстріляти, відправили на Колиму, але Микола Павлович вважає себе щасливою людиною, тому що він дожив до того часу, коли Україна стала самостійною державою.

Публіцист добре знає історію свого народу, пишучи свої матеріали з історії, намагається заповнити білі плями, донести до наступних поколінь імена патріотів, людей небайдужих.

З трепетом та любов'ю описує в своїх творах Б. Берекета долі простих земляків-волинян.

У жанрово-тематичному відношенні публіцистика досить багатогранна. Провідні жанри публіцистики Б. Берекети становлять викінчену систему зі своєю сформованою поетикою. Найчастіше в публіцистиці митця представлені стаття з її різновидами, нарис, есе, інтерв'ю.

Висновки. Роздумуючи над творчим шляхом Б. Берекети, відзначаємо його вкоріненість в український ґрунт і великий обшир зв'язків та інтересів. Цінним для нас є публіцистичний доробок митця з використанням розмаїтих художніх засобів, багатством і своєрідністю жанрових форм.

Публіцистичні статті Б. Берекети – яскравий приклад публіцистики, своєрідний автопортрет їх автора, що постає як майстер аналізу й узагальнення, оригінальний інтерпретатор, спостережливий і вдумливий.

Література

1. Берекета Б. В. Вічні розмови / Б. В. Берекета. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 224 с.
2. Здоровега В. Й. Пошуки істини, утвердження переконань : Деякі гносеологічні проблеми публіцистики / В. Й. Здоровега. – Львів : Вища школа, 1975. – 176 с.

Теребус О. Л. Богдан Берекета – волинський публіцист. В статті зроблено спробу аналізу публіцистического творчества волинського журналіста Б. Берекети. Крім малочисленних із декількох рядків спогадів сучасників про Б. Берекету, окремого монографічного дослідження його публіцистического творчества немає. Мета статті – розкрити і проаналізувати публіцистику Б. Берекети. На основі наукових досліджень з публіцистики виділено основні риси публіцистического творчества, проаналізовано тематическе різноманітність творчества, тематическі пластини. Інтересним є той факт, що серед інтересів журналіста екологіческі проблеми, рідний край, його краса і неповторність, люди, що живуть на цій землі. Окрему нішу в творчестві журналіста займають статті і есеї про історическі особи, чья життя або доля переплелись з Волиню: Д. Братковський, Т. Шевченко, Леся Українка, Н. Хасевич, І. Стравинський, Е. Левчановська, В. Слпчук і др. Підкреслено актуальність тем, які піднімає публіцист в своїх матеріалах, гуманістический аспект і прив'язаність до волинської землі, а також жанрові особливості матеріалів Б. Берекети.

Ключеві слова: публіцистика, формування громадської думки, тема творчества, проблема публіцистического творчества, жанрові особливості.

Terebus O. L. Bohdan Bereketa – Volyn Publicist. The article deals with the attempt to analyze the publicistic creativity of Volyn journalist B. Berekety. There is no separate monographic study of B. Bereketa's publicistic creativity, except some single contemporaries mentions in a few lines about him. The aim of this article is to reveal and analyze the B. Bereketa's publicism. The main features of master's publicistic creativity are deduced and the thematic diversity of works are analyzed on the basis of the scientific research of publicism. Interesting is the fact, that among the preferences of journalist are the environmental issues, native land, its beauty and uniqueness, the people who inhabit the native land. The particular pages in creativity of the master occupy the articles and essays about the historic figures whose lives and fate are intertwined with the Volyn: D. Bratkovskyj, T. Shevchenko, Lesya Ukrainka, N. Hasevych, I. Stravinskyj, A. Levchanivska, V. Slapchuk and others. The humanistic aspect, the rootedness in the land of Volyn and genre features of B. Bereka's materials, the relevance of topics, which are raised by the publicist in their materials, are emphasized in this article.

Key words: publicism, forming the public opinion, the theme of a work, the problem of publicistic work, genre features.

Адреса для листування: oksana_tereb@ukr.net